

ТАҚРИЗ

ба диссертатсияи Расулзода Субҳон Пирмад дар мавзӯи “Асосҳои методи ташаккули услуби тафаккури илмии хонандагон дар чараҳои таълими химия (аз рӯйи маводи муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон)”, ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзоди илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.02 – назария ва усули омӯзишу парвариш (химия) пешниҳод гардидааст.

Дар асоси омӯхтани диссертатсияи унвонҷӯ Расулзода Субҳон Пирмад дар мавзӯи “Асосҳои методи ташаккули услуби тафаккури илмии хонандагон дар чараҳои таълими химия (аз рӯйи маводи муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон)” хулоса бароварда шуд, ки таҳқиқот ба ихтисос ва самти илм, ки аз рӯйи он диссертатсия ба ҳимоя пешниҳод шудааст, мутобиқат мекунад.

Мубрамияти мавзӯи диссертатсияи унвонҷӯ Расулзода Субҳон Пирмад бо он аён гардидааст, ки дар марҳилаи муайяни рушди худ ҳар як ҷомае талаботи худро пешниҳод менамояд. Барои ҳамин дар замони ҳозира дар ҷои аввал масъалаи рушди тафаккури илмӣ мебарояд, чунки инсон дар кадом соҳае фаъолият накунад, барои ӯ муҳим аст, то тавонад мустақилона ва эҷодкорона фикр намояд ва дониши худро рушд диҳад. Бояд сифати дониш ва таълим дар асоси тағйироти мазмуни он баланд бардошта шавад: гузариш аз боҳабарии оддӣ, малакаҳои шахси ва кордонии мушаххас, аз иттилоот, ҳамчун предмети дар ёд нигоҳ доштан ба методҳои тафаккур, ташаккул ҷойи дар ёд

нигоҳ доштан ва худ кардани тафаккур, ҳаракатҳо, амалҳо ва рушди қобилиятҳо иборат мебошад.

Навгонии илмӣ таҳқиқот аз он иборат аст, ки дар он **бори аввал:**

- раванди фаҳмиши ташаккули тафаккури илмӣ дар адабиёти фалсафӣ, равоншиносӣ ва педагогӣ муайян карда шудааст;

- истифодаи категорияҳои таърихӣ ва мантиқӣ дар омӯзиши химия ва нақши онҳо дар ташаккули усули тафаккури илмӣ дар асоси таҳқиқоти олимони ватанию хориҷӣ тавсиф ва арзёбӣ гардидааст;

- технологияи ташаккули услуби тафаккури илмӣ ҳангоми амалӣ намудани вазифаҳои дидактикии курси химия муайян карда шудааст;

- ташаккули услуби тафаккури илмӣ дар раванди омӯзиши мафҳумҳои умумии химия тавассути категорияҳои таърихӣ ва мантиқӣ мавриди таҳлилу арзёбӣ қарор гирифтааст;

- категорияҳои фалсафӣ барои ташаккули услуби тафаккури илмӣ дар раванди таълими химия муайян карда шудаанд;

- истифодаи имкониятҳои тафаккури эҷодӣ, фаъолият доир ба ташаккули услуби тафаккури илмӣ дар химия мавриди баррасӣ қарор гирифтааст;

- таҳлили натиҷаҳои озмоиши педагогӣ доир ба татбиқи технологияи ташаккули услуби тафаккури илмӣ амалӣ карда шудааст;

- таҳқиқи ташаккули тафаккури илмӣ дар раванди гузаронидани озмоиши педагогӣ дар гурӯҳҳои озмоишию назоратӣ гузаронида шуда, натиҷаҳои он мавриди муқоиса ва арзёбӣ қарор гирифтаанд.

Нуқтаҳои илмие, ки барои ҳимоя пешниҳод шудаанд:

1. Технологияи ташкили раванди таълими умумии химия, ки ба ташаккули услуби тафаккури илмӣ равона шудааст ва ифодаи тағйироти нишондиҳандаҳои асосии раванди педагогӣ (бо унсурҳои таърихиву фалсафӣ ғани гардидааст), фаъолияти омӯзгор ва хонандагон дар раванди таълим (дарсҳои ғайрианъанавӣ, ҷузъҳои методҳои таҳқиқотӣ) ва ғайраҳо.

2. Самарнокии ташаккули тафаккури илмӣ, ки дар натиҷаи ташкили фаъолияти эҷодии хонандагон сурат гирифта, ҳамчун мақсад ва тарзҳои татбиқи имкониятҳои фанни химия маҳсуб мешавад.

3. Ҳалли вазифаҳои ташаккули тафаккури илмӣ тавассути ҷалби мавод оид ба таърихи химия ва категорияҳои фалсафӣ ба амал бароварда мешавад, ки низоми татбиқи имкониятҳои фанро ҳамчун раванди мутассил, муташаккил, мутаҳаррик ва гуногуннусха фароҳам месозад.

Асоснокӣ ва муътамад будани натиҷаҳои таҳқиқотро давраи тӯлони таҳқиқот, ки дар шароитҳои мушоҳида, назорат, низоми методологӣ, муносибати фардӣ-эҷодӣ, татбиқи технологияи комплексии таҳқиқот, муқоисаи маълумоти дар гурӯҳҳои назоратӣ ва озмоишӣ бадастомада, таҷрибаи шахсии

муаллиф ба сифати роҳбарии гурӯҳи омӯзгорон ва иштироки бевоситаи ӯ дар кори таҷрибавӣ–озмоишӣ тасдиқ менамоянд.

Аҳамияти назариявӣ таҳқиқот бо муайян намудани имкониятҳои дидактикии химия дар татбиқи технологияи ташаккули тафаккури илмӣ тибқи истифодаи категорияҳои фалсафӣ ва нишонаҳои фаъолияти эҷодии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ, зарурати ташаккули тафаккури илмӣ дар хонандагон аз ҷиҳати назариявӣ асоснок гардонида шудааст.

Аҳамияти амалии таҳқиқот:

– технологияи ташаккули тафаккури илмӣ дар асоси истифодаи категорияҳои фалсафии курси химия санҷида ва пешниҳод карда шудааст, ки онҳо имкон медиҳанд вазифаҳои гуманитарии концепсияи таълими мактабӣ бомуваффақият ҳал карда шаванд;

– маводи дидактикӣ дар шакли иттилоот ва варақаҳои методӣ, вазифаҳои хусусияти эҷодидошта коркард гардида, бо мақсади ташаккули тафаккури илмӣ дарсҳои ғайрианъанавӣ (дарс–суҳбат, дарсҳои амсиласозӣ, дарсҳои бозиҳои иттилоотӣ) гузаронида шудааст, ки истифодаи онҳоро ба дигар омӯзгорони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ тавсия додан мумкин аст.

Таълифоти натиҷаҳои диссертатсия дар матбуоти илмӣ. Муқаррароти асосии рисолаи диссертатсионӣ дар маводи нашрияҳои муаллиф дар шакли мақолаҳо ва ғушурдаҳои илмӣ дар конференсияҳои илмию амалӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон инъикос ёфтаанд. Аз ҷумлаи онҳо, 6 мақола дар нашрияҳои

сабти КАД – и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ва 3
фишурда дар конференсияҳо ба чоп расидаанд.

Дар муқаддима мубрамияти масъала, объект ва предмети таҳқиқот, мақсаду вазифаҳо, фарзия ва нуктаҳои асосие, ки ба ҳимоя пешниҳод мегарданд, баррасӣ шудааст. Асосҳои методологӣ ва методҳо, давраҳои таҳқиқот, навигарии илмӣ, аҳамияти назарӣ ва амалии кор, саҳеҳият ва асоснокии таҳқиқот шарҳ дода шудаанд.

Боби якум бо унвони «Масъалаи ташаккули тафаккури илмӣ дар ҷараёни таълими химия» аз се параграф иборат аст.

Дар параграфи аввали боби якум раванди ташаккули тафаккури илмӣ дар адабиёти фалсафӣ, равоншиносӣ ва педагогӣ таҳлил гардида, истилоҳоти «тафаккури илмӣ», «услуги тафаккури илмӣ» мушаххас гардонида шудаанд.

Дар параграфи дуюм «Истифодаи категорияҳои таърихӣ ва мантиқӣ дар омӯзиши химия ва нақши онҳо дар ташаккули услуги тафаккури илмӣ» масъалаҳои ташаккули илми химия, масъалаҳои методӣ ва зинаҳои рушди химия мавриди баррасӣ қарор гирифтаанд.

Дар параграфи сеюм «Технологияи ташаккули услуги тафаккури илмӣ ҳангоми амалӣ намудани вазифаҳои дидактикии курси химия» масъалаҳои шароитҳои педагогии ташаккули услуги илмии тафаккур асоснок гардонидашуда, нишонаҳо ва хусусиятҳои хоси ташаккули технологияи услуги тафаккури илмӣ дар асоси вазифаҳои таълимии фанни химия муайян карда шудаанд.

Боби дуюм – «Ташаккули услуби тафаккури илмӣ дар амалӣ намудани имкониятҳои методии фанни химия» – аз се параграф иборат мебошад.

Дар параграфи якум масъалаҳои ташаккули услуби тафаккури илмӣ дар раванди омӯзиши мафҳумҳои умумии химия ба тӯфайли категорияҳои таърихӣ–мантиқӣ мавриди таҳқиқ қарор гирифтаанд.

Дар параграфи дуюм «Истифодаи категорияҳои фалсафӣ барои ташаккул додани услуби тафаккури илмӣ дар раванди таълими химия» масъалаҳои ташаккул ва ба низомдарории донишҳои химиявӣ мавриди баррасӣ қарор гирифта, қисмати методологии услуби илмии тафаккур асоснок гардонидашудааст.

Дар параграфи сеюм «Истифодаи имкониятҳои тафаккури эҷодӣ, фаъолият доир ба ташаккули услуби тафаккури илмӣ дар химия» мафҳумҳои тафаккури эҷодӣ, методҳои асосии фаъолгардонии тафаккури эҷодӣ муҳокима гардидаанд.

Боби сеюм – «Озмоиши педагогии муваффақиятнокии технологияи пешниҳодшуда» аз се парграф иборат мебошад.

Дар параграфи якум таҳлили натиҷаҳои озмоиши педагогӣ доир ба татбиқи технологияи ташаккули услуби тафаккури илмӣ инъикос гардидаанд.

Дар параграфи дуюми боби сеюм таҳқиқи ташаккули тафаккури илмӣ дар раванди гузаронидани озмоиши педагогӣ амалӣ карда шудааст.

Ҳамин тариқ, натиҷаи кори унвончӯ дар таҳқиқи хонандагон ҳангоми гузаронидани озмоиш ба таври боварибахш таъсири мусбати технологияи истифодагардида ро нишон додааст, ки асоси онро тарзи таърихӣ муносибат ба ташаккули услуби тафаккури илмӣ ташкил дода, он ба ташкили таълим ва тарбия таъсир расонида, дар ташаккули мушаххасият, устувории дониш ва рушди қобилияти зеҳнии хонандагон кумак менамояд.

Натиҷаҳои таҳқиқот дар мазмуни нақшаҳо ва барномаҳои таълимӣ, ташаккул додани услуби тафаккури илмӣ, баланд бардоштани дараҷаи азхудкунии дониш, ташаккули қобилият ва имкониятҳои эҷодии хонандагони муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумии ҷумҳуриявӣ дар раванди таълими фанни химия татбиқ мегарданд.

Тартиб ва танзими диссертатсия ба талаботи КОА-и назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон пурра мутобиқ мебошанд.

Дар баробари бартарияти таҳқиқот баъзе камбудӣҳо ба назар мерасанд:

1. Дар диссертатсия дар бораи низоми амсиласозӣ сухан меравад, лекин моҳияти он кушода нашудааст.
2. Дар диссертатсия дар бораи назарияи диссоциатсияи электролити ҳамчун назариявӣ асосии химия таъкид мешавад, вале нақши он дар ташаккули дониши хонандагон оид ба моддаҳо ва электролитҳо кушода нашудааст.
3. Ба мақсад мувофиқ мебуд дар матни диссертатсия таҳқиқотҳои олимони тоҷик бештар истифода мешуд.
4. Дар диссертатсия иқтибосҳои овардашуда ба рӯхати адабиёт ворид нашудаанд.

5. Дар муқаддима саҳ 8 дар мавзуи Тасдиқи натиҷаҳои таҳқиқот номи конференсия, семинарҳо ва соли гузариши онҳо ва шумораи фишурдаи конференсияҳо оварда нашудааст
6. Дар диссертатсия хатогҳои китобатӣ ва услубӣ ба назар мерасанд.

Дар маҷмӯъ, эродҳои ишорашуда арзиши таҳқиқоти анҷомёфтaro ба ҳеҷ вачҳ паст намекунад ва фикр мекунам, ки диссертатсияи Расулзода Субҳон Пирмад дар мавзӯи “Асосҳои методии ташаккули услуби тафаккури илмии хонандаон дар ҷараёни таълими химия (аз рӯйи маводи муассасаҳои таҳсилоти миёнаи умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон)”, ки барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои педагогӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.02 – назария ва усули омӯзишу парвариш (химия) пешниҳод гардидааст, кори баанҷомрасидаи илмию таҳқиқотӣ буда, ба талаботи КОА – и назди Президенти Ҷумҳурии мутобиқат карда, барои ҳимоя дар Шӯрои диссертатсионии назди Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С.Айнӣ аз рӯйи ихтисоси 13.00.02 – назария ва усули омӯзишу парвариш (химия) тавсия карда мешавад.

Доктори илмҳои химия, мудири кафедраи химияи фарматсевтӣ ва захршиносии МДТ”ДДТТ ба номи Абӯалӣ ибни Сино”, профессор

Раҷабов У.

Суроға: 734003, Ҷумҳурии Тоҷикистон, ш. Душанбе, х. Рӯдакӣ 139, МДТ “ДДТТ ба номи Абӯалӣ ибни Сино” Тел.: +992 37 2244583 E-mail: somona@tajmedun.tj. Тел.: +992 44 600-36-19; +992 907 46 48 29

«_____» _____ 2019 с